

[Rec.:] Dorota Mączka: Powiat siedlecki w latach 1918-1939, Siedlce 2008, ss. 237

Omawiana praca stanowi dobry przykład poszukiwania tożsamości regionu i jego wyróżników na przykładzie jednego tylko powiatu siedleckiego w województwie lubelskim w latach 1918-1939. Jest przykładem drobiazgowej analizy występujących tu wydarzeń i procesów społeczno-gospodarczych, politycznych i kulturalno-oświatowych, na tle szerszych uwarunkowań, poprawnie dokumentowanych aktywnością mieszkańców zaangażowanych w te procesy i funkcjonowanie władz samorządowych (wsi, gminy, powiatu). W tym zawiera się największy walor tej pracy, wydobywającej z cienia przeszłości dziesiątki nazwisk osób dziś zupełnie zapomnianych i nieobecnych w świadomości historycznej i społecznej, a ówczesznie nader aktywnych w życiu publicznym.

Kolejnym istotnym osiągnięciem Autorki pracy jest to, że dokumentuje ona dokonania na wielu płaszczyznach – społecznym, gospodarczym, oświatowym czy kulturalnym, organizacyjnym, samorządowym, a nawet politycznym niewspółmiernie i znaczące w stosunku do nakładów finansowych, płynących z budżetu państwa. Dokonania owe były możliwe z racji ogromnej chęci chcenia i aktywnych, ofiarnych postaw oraz zaangażowania jednostek i grup społeczno-zawodowych i środowiskowych. Przypomnienie tych dziejów i dokonań na przykładzie tego powiatu w dobie globalizacji i unifikacji procesów społeczno-ekonomicznych, a nawet politycznych, stanowi przykład poszukiwania tożsamości regionu i tzw. „małych ojczyzn”, także ich tradycji w kształtowaniu poczucia więzi z tą przeszłością, dla różnych generacji dzisiaj, a szczególnie młodego pokolenia tu mieszkającego uczącego się i pracującego, te bowiem więzi socjokulturowe są nadzwyczaj istotne, by nie zgubić poczucia trwania i ciągłości procesów społecznych, ekonomicznych i politycznych w wielorakich uwarunkowaniach historycznych. Nie ma bowiem nic gorszego, a może nawet naganne-go, gdy w codziennym zabieganiu zapominamy o naszej tożsamości. Praca ta skłania do takiej pogłębionej refleksji, nawet wówczas, gdy nie wszystko udało się zrealizować, mimo najlepszych chęci i umiejętności, ale jest to nieunikniony margines przy przewadze pozytywnych walorów książki.

Treść racy została osadzona bardzo wyraziście i poprawnie w charakterystyce powiatu pod względem geograficznym, historycznym i społecznym, z akcentowaniem odmienności tej jednostki administracyjnej w stosunku do sąsiednich powiatów Podlasia, zwracając uwagę na stosunki demograficzne z przewagą ludności wiejskiej nad innymi grupami, bo przecież powiat ten był typowo rolniczym obszarem. Zwraca uwagę, iż był tu znaczny odsetek drobnej szlachty, mocno osadzonej w tradycji i zachowaniach mentalnych, co ujawniło się niejednokrotnie w przeszłości tego regionu, niekoniecznie wyłącznie w zachowaniach pozytywnych. Nie pominięto zróżnicowania narodowościowo-wyznaniowego, ludności polskiej i żydowskiej. W powiecie było pięć gmin ży-

dowskich, a mianowicie: Siedlce, Mordy, Łosice, Mokobody, Seroczyn. Te dwie ostatnie zniesiono w 1928 roku i przyłączono do gminy siedleckiej. Podkreśla również niebywałe zróżnicowanie ekonomiczne tej grupy narodowościowej, gdy pisze: „Biedota żydowska nie posiadająca własnych sklepów w mieście, trudniąc się handlem obnośnym. Chodzili pieszo z workiem czy koszykiem, sprzedając różne artykuły: zapalki, sól, pieprz. (...). Przyjeżdżali na wieś również krawcy, rymarze, prowadzący handel wymienny” (s. 43). Dodać można, że trudnili się usługami.

W rozdziale drugim omówiona została aktywność działających tu partii politycznych, podkreślając znaczne na tym terenie wpływy Narodowej Demokracji, ale też ruchu ludowego różnych jego odcieni. Po 1926 roku podano analizie zasięg wpływów ugrupowań lewicowych, w tym komunistów o bardzo ograniczonym zasięgu.

W kolejnym rozdziale (III) przedstawiono w sposób ciekawy działalność władz administracyjnych, w tym nadzwyczaj interesująco samorządów różnych szczebli, w tym gmin, podkreślając kompetencje i sukcesy. W tej części pracy znalazło się omówienie działalności służb mundurowych, ale też służby zdrowia, jak również służba skarbowo i finansowa w powiecie. W tej części pracy Autorka wydobyla dziesiątki nazwisk ludzi uczestniczących w pracach samorządu i administracji. Przypomina osoby energiczne i społecznie wyrobione bez reszty oddane swojej pracy i w swoich miejscowościach. Ocenic to trzeba bardzo wysoko, gdyż bez aktywnych postaw trudno mówić o pozytywnych efektach w każdej dziedzinie.

Istotnym walorem pozytywnym pracy jest analiza życia gospodarczego w powiecie. Podstawową gałęzią gospodarki było rolnictwo, które dawało utrzymanie zdecydowanej większości społeczeństwa. Słabiej natomiast rozwijał się przemysł, ponieważ nie występowały odpowiednie ku temu warunki (brak surowców i tradycji). W miastach i miasteczkach dominowało rzemiosło, wytwarzające artykuły na potrzeby rynku lokalnego. Zajmowała się tym procederem przede wszystkim ludność żydowska, podobnie jak handlem, dającym utrzymanie tej grupie ludności, drobnomieszczaństwa. Słabo rozwijał się również przemysł rolnospożywczy, a także drzewny, natomiast widoczny był postęp w rozwoju komunikacji, kolejnictwa. W powiecie siedleckim dobrze prosperowały organizacje rolnicze i spółdzielcze, mające istotny wpływ na postęp w rolnictwie (gospodarka zbożowa), melioracje scalanie gruntów – komasacja, hodowla zwierząt, drobiu, nawet ryb, głównie w gospodarstwach ziemiańskich. Kółka rolnicze, spółdzielczość mleczarska, czy kredytowo-oszczędnościowa stanowiły integralną część aktywności rolniczej.

W końcowej części pracy poddana została analizie oświata i kultura w tym regionie. Autorka słusznie zwraca uwagę na system edukacyjny i budownictwo szkolne, które z 35. wzniesionymi nowymi obiektami plasowało powiat na pierwszym miejscu w województwie. Realizacja tego programu była możliwa

dzięki wkładowi finansowemu i pracy mieszkańców i wspomaganie przez miejscowe władze samorządowe. Słusznie przypomina rolę edukacji rolniczej i przygotowanie zawodowe rolnika. Funkcję taką doskonale spełniała szkoła rolnicza w Starejwsi, którą ukończyło w latach 1922-1934 – 533 absolwentów, w tym 305 tylko z powiatu siedleckiego. Słusznie przypomina, że wspomniana szkoła cieszyła się popularnością nie tylko w powiecie siedleckim, ale w sąsiednich oraz dalszych regionach kraju, w województwie poleskim i warszawskim. Pisząc o edukacji na poziomie średniej szkoły właśnie w edukacji postrzegała swój awans cywilizacyjny, a także istotny element w poznawaniu własnych dziejów ojczystych i regionalnych. Ważną rolę w procesie rozwoju szkolnictwa wszystkich szczebli odegrał Związek Nauczycielstwa Polskiego, dbający o podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w swoich ogniskach, które istniały na terenie całego powiatu. Nie zabrakło uwag o amatorskich ruchu teatralnym, ale też zaglądających do Siedlec teatrów zawodowych z Warszawy i Lublina. W nurcie kulturalnego awansu powiatu ważną rolę pełniła lokalna prasa ze szczególnym podkreśleniem „Życia Podlasia” oraz powstałe Muzeum Ziemi Podlaskiej w Siedlcach. Wiele uwagi poświęciła autorka organizacjom i stowarzyszeniom w powiecie, a było ich w 1937 roku – 30, które aktywizowały społeczeństwo do działalności w różnych akcjach społeczno-kulturalnych i politycznych. Znajdowały się one we wszystkich gminach.

Integralną częścią pracy są zamieszczone aneksy, obrazujące m.in. budownictwo szkolne, stowarzyszenia czy organizacje, wykazy sołtysów z 1919 roku. Prezentowana praca zasługuje na popularyzację, gdyż stanowi pierwszą, tak obszerną monografię powiatu siedleckiego dobrze udokumentowaną i należycie opracowaną. Praca, oprócz walorów naukowych i poznawczych, posiada walor aplikacyjny i edukacyjny i może służyć jako dobry przykład do naśladowania.

Albin Koprukowniak

*Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie*